

PARTHENAISE

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

Šlechtitelský program plemene parthenaise

1. Historie a základní charakteristika plemene

Původním domovem plemene parthenaise je oblast středozápadní Francie, ale největšího rozvoje se mu dostalo na severozápadě. V roce 1892 bylo toto plemeno čítající 1,1 miliony kusů, třetím nejpočetnějším ve Francii a v roce 1893 byla založena plemenná kniha. Na konci 19. a v první polovině 20. století se jednalo o plemeno s tzv. trojstrannou užitkovostí (mléko – maso – tah) a vyznačovalo se nejenom velkou silou v tahu, ale také velmi kvalitním mlékem s vysokým obsahem mléčného tuku.

V letech 1940 - 1970 došlo u plemene parthenaise k výraznému poklesu početních stavů, zejména díky křížení s ostatními masnými plemeny, rozšiřování specializovaných dojených plemen a zavádění mechanizace. V roce 1965 klesl počet chovatelů registrovaných v plemenné knize na pouhých 12. V letech 1970 - 1980 došlo k historické změně a šlechtění plemene parthenaise se začalo ubírat novým směrem. V roce 1971 byl vypracován nový šlechtitelský program a byla zahájena systematická selekce býků s výborným utvářením zevnějšku pro využití v inseminaci. V roce 1980 bylo do kontroly užitkovosti (KU) zapojeno 7.850 krav, v roce 2000 to pak bylo již cca 22.000 krav.

Velkými přednostmi plemene parthenaise jsou jemná kostra, vysoká jatečná výtěžnost, malé množství podkožního tuku, jemnost masa a jeho textura. Krávy se vyznačují výbornými mateřskými schopnostmi, vysokou plodností, snadnými porody (z 91 %) a vysokou mléčností, která zabezpečuje výborné přírůstky telat. V současnosti je toto plemeno chováno výhradně pro produkci kvalitního hovězího masa.

2. Trendy a směry šlechtění

V kontrole užitkovosti je ve Francii zapojeno 22.000 krav v 800 stádech a v přirozené plemenitbě působí asi 500 býků. Selekční základnu tvoří asi 9.500 plemenných krav ve 210 stádech. Ze zhruba dvou tisícovek narozených býčků je každoročně vybráno 50 býčků do odchovny v Melle, kde absolvují půlroční test vlastní růstové schopnosti, v průběhu kterého je hodnocen nejenom růst, ale také vývoj kostry, osvalení a funkční vlastnosti. Tři nejlepší býčci, kteří jsou vybráni radou po skončení testu, jsou označeni jako Reproducteur Jeune Etoile a jsou zařazeni do testačního připařování. Ostatní býci, kteří splní podmínky testu, jsou v aukci prodáni do přirozené plemenitby.

Ve Francii jsou telata odstavována v 8 měsících věku. Býčci určené na výkrm dostávají po dobu 10 měsíců krmnou dávku sestavenou z kukuřičné siláže a jadrných krmiv a v 18 měsících věku jsou vyváženi do Itálie, Řecka a Nizozemska. Pouze 50 býčků ročně je zařazeno do testace (jak bylo popsáno výše). Jalovičky určené pro plemenitbu bývají poprvé zapouštěny ve dvou letech, ty nevhodné pro využití v plemenitbě jsou vykrmovány do tří let a určeny na porážku.

Vyhledávaným zbožím prodávaným výhradně v tradičních francouzských řeznictvích je maso mladých krav, které jsou krmeny do věku 4 až 6 let krmnou dávkou založenou na vysokých dávkách kukuřičné siláže, sena a jadrných krmiv, aby se dosáhlo produkce toho nejkvalitnějšího masa.

Kromě Francie je plemeno parthenaise chováno v Belgii, Nizozemí, Švýcarsku, Velké Británii, Irsku, v Mexiku, USA, Kanadě, na ostrově Guadeloupe, v Austrálii a na Novém Zélandu.

3. Vývoj stavů v ČR

Do České republiky byl první import zvířat plemene parthenaise uskutečněn na konci roku 2009, do chovu společnosti Montážně-obchodní firma a.s. pana Jiřího Petrsika na farmu Bučický Mlýn.

4. Chovný cíl a standard plemene

4.1. Chovný cíl

Při šlechtění plemene parthenaise je kladen důraz na zlepšení či stabilizaci úrovně znaků charakterizujících mateřské vlastnosti, při udržení dobré masné užitkovosti, stejně jako dalších charakteristických vlastností plemene.

4.2 Základní parametry chovného cíle

4.2.1. Produkční ukazatelé

Dobrá reprodukce a plodnost je u všech masných plemen skotu rozhodujícím předpokladem ekonomiky chovu. Na jejích výsledcích, vyjádřených v konečné fázi počtem živě narozených telat, se podílejí stejnou měrou obě pohlaví, tedy jak plemence tak plemenici. Objektivním kritériem hodnocení plodnosti je především počet zabřezlých plemenic a počet živě narozených telat na 100 krav základního stáda. Kromě genetických předpokladů je však reprodukce v nemalé míře ovlivněna i dalšími činiteli jako je zdravotní stav, úroveň výživy zvířat a způsob jejich odchovu. Pro rentabilitu chovu je nutné odchovat alespoň 95 telat na 100 krav základního stáda při mezidobí kolem 365 dní. K zajištění dostatečného počtu zvířat pro účely čistokrevné plemenitby i užitkového křížení je nezbytné využívat všechny dostupné způsoby reprodukce, které vyhovují systému chovu masných plemen.

4.2.1.1. Plemence

- počet odchovaných telat na 100 krav základního stáda - minimálně 95
- hodnocení obtížnosti porodů vyjádřené procentem snadných porodů podle platné metodiky KUMP - min. 95 %
- věk při 1. otelení by neměl být vyšší než 40 měsíců (i když růstová schopnost mladých zvířat umožňuje jejich zařazení do reprodukce již ve věku 16 až 18 měsíců, doporučuje se první připouštění jalovic ve věku 24 až 28 měsíců)
- průměrná délka mezidobí – 360 – 400 dnů, při hodnocení tohoto ukazatele je třeba zohlednit využití embryotransferu

4.2.1.2. Plemenní býci

- býci v inseminaci - hodnocení dle indexu plodnosti
- býci v přirozené plemenitbě - počet plemenic v závislosti na délce připouštěcího období na základě podkladů KUMP, případně centrální evidence
- hodnocení průběhu porodu a hmotnosti telat při narození - na základě výsledků KUMP

4.2.2. Růstová schopnost

Kontrola užitkovosti masných plemen je základním prostředkem při šlechtění a zajišťuje důsledné naplnění selekčního i šlechtitelského programu.

System zjišťování hmotností je prováděn na základě „Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“.

- a) **hodnocení růstové schopnosti** – hmotnost ve 120, 210 a 365 dnech
- b) **výkrmová schopnost a jatečné výsledky** - pro hodnocení tohoto ukazatele je třeba využívat výsledky porážek a klasifikace zvířat pomocí SEUROP a jejich evidence v rámci CE

4.3. Hodnocení exteriéru

Hodnocení zevnějšku provádějí inspektoři ČSCHMS dle „Metodiky popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“ a je evidováno v databázi KUMP ČSCHMS. S výsledkem hodnocení zvířete je chovatel seznamován prostřednictvím tiskové sestavy, která obsahuje identifikační údaje zvířete a chovatele, bodové hodnocení jedince, výšku v kříži, hmotnost v den vážení, jméno hodnotitele a datum provádění bonitace. Při hodnocení je nutné věnovat stejnou pozornost znakům rustikálnosti a způsobilosti k chození, stejně jako znakům masné užitkovosti, přičemž současnou úroveň uvedených znaků je vhodné zachovat. Tělesný rámec je hodnocen na základě tabulkových hodnot pro živou hmotnost a výšku v kříži. Z produkce plemenných zvířat jsou vyloučena zvířata, která vykazují některou vylučující vadu. U býků se požaduje korektní hodnocení končetin.

Hodnoceny jsou tyto kategorie (ve věku):

Telata – ve stupni KU „A“ ve věku 171 – 290 dní, ve stupni „B“ ve věku 90 – 250 dní

Březí jalovice

Krávy - po 3. otelení (na žádost chovatele i v jiném období)

Plemenní býci - při základním výběru

Plemenní býci starší tří let – pouze na žádost chovatele

Součástí lineárního hodnocení zevnějšku je v příloze šlechtitelského programu (v tabulkové části za textem) bodové hodnocení výšky v kříži a hmotnosti pro všechny věkové kategorie.

4.4. Standard plemene

Rohy

Rohy jsou srpovitého tvaru, světlé s tmavými špičkami.

Hlava

Mulec, oči a srst na okraji uší jsou charakteristické černým zbarvením.

Srst v okolí očí a mulce je výrazně světlejší.

Meziroží je hustě pokryto delší srstí.

Ocas

Ocas má výraznější nasazení, je tmavší a zakončen černou srstí.

Zbarvení

Krávy mají ceoplášťově barvu zralé pšenice, jen v okolí očí, mulce, na distálních částech končetin a spodní straně trupu může být srst o několik odstínů světlejší. Býci mívají tmavší zbarvení s tmavě hnědou až černou srstí na krku, plecích, hlavě a spodní straně těla.

Tělo

Jemná kostra.

Výraznější osvalení, zejména zádi.

Velký tělesný rámec a harmonická stavba těla.

Končetiny

Utváření končetin umožňuje výbornou pohyblivost.

Paznehty jsou černé a pevné.

Vylučující znaky pro zápis do PK

- příliš vyvinuté osvalení
- nekorektní či defektní postoje končetin
- genetické defekty

4.5. Cíle šlechtitelského programu

Kategorie	Hmotnost ve věku (kg)		Výška v kříži (cm)
	210 dnů	365 dnů	
Býčci	305	480	128
Jalovičky	265	385	119
Kategorie	Hmotnost (kg)		Výška v kříži (cm)
Prvotelky	645		134
Krávy (po 3 otel.)	725		137
Plem. býci nad 3 roky	960		148

5. Selekční program

Selekční program je soubor opatření, který má za cíl, na základě objektivně zjištěných vlastností zevnějšku, růstové schopnosti a užitkových vlastností, vybírat pro plemenitbu přednostně ta zvířata, jejichž uplatnění v populaci směřuje k naplnění chovného cíle. Jelikož se populace jako celek vyvíjí, mění se průběžně i konkrétní požadavky selekčního programu.

5.1. Matky býků

Matky býků jsou vybírány na základě plemenných hodnot pro průběh porodu, hmotnost při narození, ve 120 a 210 dnech věku a na základě hodnocení zevnějšku a výsledků reprodukce. U plemenných hodnot pro výše uvedené ukazatele se stejný důraz klade na přímý a maternální efekt. Jako matka býků může být podmíněně zařazena prvotelka, u které nebylo možno zjistit délku mezidobí a rovněž jalovice, která je využita jako dárkyně embryí ještě před svým prvním otelením. Podmínkou ovšem jsou jejich plemenné hodnoty převyšující průměr populace a výběr jejich rodičů podle kritérií pro otce a matky býků. Příslušná kritéria pro výběr matek býků stanovuje a aktualizuje Rada plemenné knihy plemene parthenaise, a to na základě průměrných výsledků populace, dále

také rozhoduje o zařazení plemence mezi matky býků ve sporných případech. Zařazení plemene do kategorie matek býků není trvalého rázu a je upřesňováno.

Obecné podmínky pro výběr matek býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle A*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2. Otcové býků

Otcové býků budou používáni především pro záměrné připarování na matky plemenných býků, kde hlavním úkolem bude produkce mladých zvířat se špičkovými vlastnostmi v oblasti masné užitkovosti a exteriéru. Zařazení býka do kategorie otce býků není trvalého charakteru a bude se upřesňovat podle výsledků zjišťovaných v kontrole užitkovosti. Příslušná kritéria pro výběr otců býků stanoví Rada plemenné knihy a to na základě průměrných výsledků populace. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemeníka mezi otce býků Rada plemenné knihy plemene parthenaise.

Výběr otců býků je zajišťován z

- *býků inseminačních*
- *býků z přirozené plemenitby*

6. Produkce a výběr býků do plemenitby

6.1. Odchov plemenných býčků

Odchov mladých plemenných býků probíhá na uznaném testačním zařízení (OPB) nebo u chovatele. Kritéria pro výběr býčků do odchovu bude upřesňovat Rada plemenné knihy plemene parthenaise na základě výsledků populace.

6.1.1. Obecné podmínky pro výběr býčka do odchovu

- Pochází od vybraných rodičů z chovů zapojených do KUMP stupně „A“
- Býček splňuje kritéria pro výběr býčků do odchovu vyhlášené Radou plemenné knihy
- Má ověřen původ v souladu s platnou legislativou
- Zdravý býček odpovídající podmínkám KDZ
- Splňuje standard plemene

6.1.2. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

Odchov a zkoušky vlastní růstové schopnosti býků probíhají v uznaném testačním zařízení (na odchovně plemenných býků - OPB). Provoz a podmínky odchovu se řídí dle „Metodiky pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu“. Zpracování a vyhodnocení výsledků odchovu je prováděno centrálně. Základní výběry býků probíhají zpravidla na OPB.

6.1.3. Odchov u chovatele

Výběry býků u chovatele se řídí pokyny, které pro každý rok vydává ČSCHMS ve spolupráci s Radou plemenné knihy parthenaise. Výběrů býků se účastní býci, kteří jsou odchováváni mimo uznané testační zařízení. Zpracování a vyhodnocení výsledků odchovu u chovatele je prováděno centrálně.

6.2. Selekční kritéria pro výběr býků do plemenitby

6.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy (PK) parthenaise

6.2.2. Odchov u chovatele

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
 - selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy (PK) parthenaise
 -

6.2.3. Import býka ze zahraničí

Původ býka musí být doložen dle platné legislativy ČR. Pro zařazení býka do plemenitby v ČR musí být plemeník ohodnocen a vybrán komisí (viz bod 6.3.).

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy (PK) parthenaise

6.3. Způsob a kritéria pro hodnocení a výběr býků do plemenitby

Býci jsou vybíráni komisí složenou z delegovaných zástupců ČSCHMS a Klubu chovatelů francouzských rustikálních plemen. Členy komise navrhuje a schvaluje Rada plemenné knihy parthenaise. Ve sporných případech rozhodnutí výběrové komise se bude postupovat dle schváleného reklamačního řádu ČSCHMS. O každém výběru je vyhotoven „výběrový protokol“, který obsahuje zejména:

- místo a datum výběru
- datum narození
- chovatel a majitel býka
- seznam členů komise
- identifikační údaje býka
- výsledek lineárního hodnocení
- výsledek výběru:

1. Vybrán - do „Přirozené plemenitby a inseminace“ (linie ZPA*)

Při hodnocení exteriéru při základním výběru je požadována minimální hodnota 6 bodů v každém z 10 hodnocených ukazatelů (povoleno 1 x 5 bodů za velikost těla).

- do „Přirozené plemenitby“ (linie ZPA*)

Ve všech ostatních případech, kdy není splněna podmínka dle bodu 1.

2. Odročén

3. Vyřazen nebo vyřazen před základním výběrem (nevybrán do plemenitby)

* zkratka platí až do vyčerpání pořadového čísla ústředního registru uvnitř linie (do čísla 990)

- linie a přidělený registr z ústředního registru plemeníků (linie se přiděluje dle výsledku hodnocení zvířete při základním výběru)
- případně další údaje v souladu s platnou legislativou

Do plemenitby nelze zařadit zvíře, u kterého se projevuje genetická vada nebo je jejím nositelem a dále zvíře s funkčními vadami pohybového aparátu.

7. Testování a posuzování (KUMP)

Testování a posuzování je prováděno dle „Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“. Hodnocení exteriéru je prováděno dle metodiky pro „Lineární popis a hodnocení zevnějšíku masných plemen skotu“. Základní metodické postupy testování a posuzování i odhadu plemenné hodnoty stanovuje vyhláška MZe k plemenářskému zákonu.

8. Plemenné hodnoty

Odhad plemenné hodnoty je prováděn pomocí víceznakového animal modelu (individuální model jedince). Podle naměřených hodnot v KUMP je souběžně stanovena plemenná hodnota pro přímý efekt, plemenná hodnota pro maternální efekt a u krav hodnota pro trvalé mateřské prostředí. Vzhledem k tomu, že v kontrole užitkovosti jsou v jednotlivých chovech podchyceni jak kříženci s masnými plemeny, tak i masná plemena, tvoří si tyto jedinci navzájem vrstevníky. Odhad plemenné hodnoty je proto prováděn souběžně jedním výpočtem pro všechna plemena se zohledněním plemenných skupin a heterozního efektu. Způsob, systém a počet vyhodnocovaných ukazatelů v rámci výpočtu plemenných hodnot se může měnit a doplňovat s ohledem na požadavky respektující šlechtitelské postupy definované tímto šlechtitelským programem.

Hodnocené vlastnosti:

- průběh porodu
- hmotnost při narození
- hmotnost ve věku 120 dnů
- hmotnost ve věku 210 dnů
- hmotnost ve věku 365 dnů
- u býků na OPB přírůstek v testu

Způsob hodnocení je popsán modelovou rovnicí, ve které jsou uvedeny efekty genetické a efekty chovatelského prostředí, které ovlivňují naměřenou užitkovost.

Výsledky kontroly dědičnosti jsou publikovány jako plemenné hodnoty (PH) a nebo jako relativní plemenné hodnoty (RPH). Pro stanovení relativní plemenné hodnoty je využívána standardizovaná směrodatná odchylka 10. Pokud neupravuje publikování plemenných hodnot samostatný předpis ČSCHMS, stanovuje základní podmínky pro publikování výsledků kontroly dědičnosti rada PK.

Relativní plemenné hodnoty, které jsou publikovány

Růstová schopnost

- PePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v přímém efektu
- PeRu RPH pro růst v přímém efektu
- MePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v maternálním efektu
- MeRu RPH pro růst v maternálním efektu
- PrirT RPH pro přírůstek v testu na OPB

Lineární hodnocení

- TR RPH pro tělesný rámec
- KT RPH pro kapacitu těla
- OS RPH pro osvalení
- UT RPH pro užitkový typ

9. Rozsah zjišťování známých vad a zvláštností

Klub chovatelů francouzských rustikálních plemen a ČSCHMS Praha ve spolupráci s útvarem genetiky SVÚ Brno bude uplatňovat taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci genetických vad a zvláštností bez významnějšího snížení genetického zisku. Zjišťování známých vad a zvláštností bude realizováno na základě podkladů z útvaru genetiky SVÚ Brno. Přitom bude respektovat postupy realizované v zahraničních populacích. Rozsah sledovaných vad a zvláštností bude rozšiřován podle potřeb v souvislosti se stupněm poznání.

10. Způsob vyhodnocování výsledků šlechtění plemene

Vyhodnocení realizace šlechtitelského programu a porovnání dlouhodobého vývoje vyhodnocuje Rada plemenné knihy plemene parthenaise ve spolupráci s ČSCHMS. Výsledky zpracovává na základě dat z kontroly užitkovosti ČSCHMS. Zveřejňování je realizováno formou uzávěrky KUMP a je zveřejňováno v tištěné formě i ve formě umožňující dálkový přístup (na webových stránkách ČSCHMS), příp. jinou formou.

11. Obecná ustanovení

Nedílnou součástí tohoto šlechtitelského programu je metodika pro „Lineární popis a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“, „Metodika kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“, „Metodika pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu“ a „Řád plemenné knihy parthenaise“. Sporné případy související s tímto šlechtitelským programem řeší a rozhodnutí vydává Rada plemenné knihy plemene parthenaise.

RŮSTOVÉ PARAMETRY

Standard výšky PARTHENAIS
býci ve věku od 6 do 24 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,7
2	3,8	4,2
3	4,3	4,4
4	4,5	4,8
5	4,9	5,2
6	5,3	5,6
7	5,7	6,1
8	6,2	6,3
9	6,4	6,7
10	6,8	

jalovice ve věku od 6 do 24 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,1
2	3,2	3,6
3	3,7	3,9
4	4,0	4,2
5	4,3	4,5
6	4,6	4,8
7	4,9	5,1
8	5,2	5,3
9	5,4	5,4
10	5,5	

Standard hmotnosti PARTHENAIS
býci ve věku 171 - 290 dnů

body	rozpětí hm. 210 d	
	min.	max.
1		240
2	241	251
3	252	264
4	265	279
5	280	291
6	292	302
7	303	310
8	311	320
9	321	331
10	332	

jalovice ve věku 171 - 290 dnů

body	rozpětí hm. 210 d	
	min.	max.
1		218
2	219	230
3	231	239
4	240	247
5	248	255
6	256	262
7	263	270
8	271	279
9	280	292
10	293	

Standard hmotnosti PARTHENAIS
býci ve věku 291 - 450 dnů

body	rozpětí hm. 365 d	
	min.	max.
1		415
2	416	433
3	434	442
4	443	454
5	455	465
6	466	478
7	479	490
8	491	498
9	499	510
10	511	

jalovice ve věku 291 - 450 dnů

body	rozpětí hm. 365 d	
	min.	max.
1		320
2	321	337
3	338	350
4	351	361
5	362	371
6	372	381
7	382	392
8	393	405
9	406	422
10	423	

Standard PARTHENAIS

Býci nad 24 měsíců

věk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	do 490	513	566	645	700	755	834	887	910	
30	590	613	666	745	800	855	934	987	1010	
36	690	713	766	845	900	955	1034	1087	1110	
42	790	813	866	945	1000	1055	1134	1187	1210	
48	890	913	966	1045	1100	1155	1234	1287	1310	

Plemenice nad 15 měsíců

věk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	do 370	388	401	411	422	432	442	455	473	
16	384	402	414	425	435	445	456	469	486	
17	396	414	426	437	447	457	468	481	499	
18	408	426	439	450	460	470	481	493	511	
19	419	437	449	460	470	480	491	504	522	
20	427	446	459	470	481	492	503	516	535	
21	438	456	470	481	492	502	514	527	545	
22	449	467	480	492	502	513	524	538	556	
23	459	478	491	502	513	524	535	548	567	
24	468	487	500	512	522	533	544	557	576	
25	478	496	509	521	531	542	553	567	585	
26	487	505	518	530	540	551	562	576	594	
27	496	514	528	539	550	560	572	585	603	
28	501	521	535	547	559	570	582	597	616	
29	510	530	544	557	568	579	591	606	626	
30	519	539	553	566	577	588	601	615	635	
36	565	587	603	616	629	641	655	671	693	
42	608	630	645	659	672	684	698	714	736	
48	638	662	679	694	708	722	737	754	779	
54	645	671	690	707	722	737	753	772	799	
60	656	682	701	718	733	748	764	783	810	
61 a víc	658	684	703	720	735	750	766	785	812	

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA ŠLECHTITELSKÉHO PROGRAMU

Parthenaise

plemenný býk

plemenný býk

skupina mladých zvířat

kráva s teletem

jalovice

jalovice